עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין עו.

מסורת הש"ס

ופוטרים את הנשואות מאי דרשי [1]לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר הך דיתבה חוצה היא לא תהיה לאיש זר אבל הך דלא יתבה חוצה תהיה לאיש זר ורבי עקיבא לטעמיה דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ויש אומרים לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות מאן [2]יש אומרים אמר רב אידי בר אבין רבי אליעזר היא [3]דתניא מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ורבי [4]אליעזר אוסר לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות רבן שמעון בן גמליאל אומר [5]כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ואלא [6]הכי מאי אין בקיאין לפי שאין בקיאין בתורת קידושין וגירושין [7]אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ממזר מאחותו[8] וממזר מאשת אח נתערבו בהן מאי קא משמע לן יש ממזר מחייבי כריתות ניתני חדא [9]מעשה שהיה כך היה ורבא אמר [10]עבד ושפחה נתערבו בהן איסורא משום מאי משום שפחה ניתני חדא מעשה שהיה כך היה: **מתני'** [11]הנושא אשה בהנת צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמנה אמה ואם אמה ואם אבי אמה ואמה ואם אביה ואמה ואם אבי אביה ואמה [12]לויה וישראלית [13]מוסיפין עליהן עוד אחת [14]אין [15]בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הדוכן ולמעלה ולא מן הסנהדרין ולמעלה וכל שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן רבי יוסי אומר אף מי שהיה חתום עד[16] בערכי הישנה של ציפורי[17] רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך: **גמ'** מאי שנא בנשי בדקינן ומאי שנא בגברי לא בדקו נשי דכי מינצו בהדי הדדי בעריות הוא דמינצו ואם איתא דאיכא מילתא לא אית ליה קלא [18]גברי דכי מינצו בהדי הדדי ביוחסין הוא דמינצי אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא ואיהי נמי תבדוק בי' בדידיה מסייע לי' לרב [19]דאמר רב יהודה אמר רב [20]לא הוזהרו בשרות לינשא לפסולים רב אדא בר אהבה תני ד' אמהות שהם שתים עשרה במתניתא תנא ד' אמהות שהם שש עשרה בשלמא לרב אדא בר אהבה מוקים

ופוטרין אם הנשואות. מן המליגה ולרבי עקיבא בני חייבי לאוין ממזרים הם: **החוצה.** החיצונה שלא נכנסה עדיין לרשות הבעל לנשואין: **ויש אומרים.** היינו רבי אליעזר: **לפי שאין בקיאין.** אחרים ולקמן מפרש לענין יוחסין מאי בקיאין איכא הלכך לרבי אליעזר כותי לא יצא כותים שמא אחד מן הבקיאין שלא אירע פסול בנישואי אבותיו והשני משאינו בקיאין ואירע פסק אצל אם איש בקיאין אבותיו שנתקדשה לאחר ואמרו אינו קדושין ונשאת לאחר: **מצת כותי מותרת.** לאכלה בפסח ואין בה משום חשש דחימוך: **ואדם יוצא בה.** בגלגל י"ט הראשון שהמצה מוכה ויוצא בה דלא הוי [1]בקמחין ובציקות של עובדי כוכבים שלא ממנו דקי"ל (פסחים דף מ.) אדם ממנה כריסו מהם ואבלגד שיאכל כזית מצה אחרת נאחרונה משום דבמצת מצה בעינן שימור לשם מצה אבל מצת כותי א"צ לאכול מצה אחרת נאחרונה דבקיאי במצות שימור: **ואלא הכא.** גבי יוחסין מאי אין בקיאין שייך למימר: **מאי קמ"ל.** האי ממזר מאחותו דקא פריש ממאי הוה ולא תנא ממזר סתמא: ומשני **יש ממזר מחייבי כריתות קא משמע לן.** ולאפוקי ממאן דאמר (יבמות דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין: **וניפני חדא.** ממזר מאחותו נתערב בהן: **עבד ושפחה נתערבו בהן.** עבד נשא מבנותיהם ושפחה נשאת לאחד מהם ואין אותה משפחה ידועה: ופרכינן **איסורא משום שפחה.** דע"כ עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הוולד כשר אלא שפחה ולדה עבד: **ניפני.** שפחה לחודה: **מתני' אשה בהנת.** דווקא נקט בדקתני סיפא לויה וישראלית מוסיפין עליהן עוד אחת: **ארבע אמהות שהן שמנה.** בודקין כדורותיה ארבע אמהות שתים מצד האב ושתים מצד האם שהם שמנה כל אחת מהם [2]אמה ואם אמה. בודקין שלא היו ממזרות או אחת מן הפסולות לקהל: **ואם אבי אמה.** של אם אבי אמה: **ואמה.** של זו שהוא נושא: **ואם אביה.** של זו שהוא נושא: **ואמה.** של אם אביה: **ואם אבי אביה.** של זו שהוא נושא ואמה: **לויה וישראלית.** [3]להן בא לכונסה: **מוסיפין עליהן עוד אחת.** אם אחת בכל זוג חוזר כגון אמה ואם אמה ואמה וכן כולם: **אין בודקין מן המזבח ולמעלה.** המחיל לבדוק באמהות ומצא שאבי אביה שפסל מלגלגה מלגלגה ומצא שאבי אביה שפסל מלגלגה מלגלגה המזבח בידוע שמיומחה הוא: **ולא מן הדוכן ולמעלה.** אם הועד עליו שעמד אצל הלויס בדוכן לשורר שיר: **ולא מן הסנהדרין ולמעלה.** אם נמנה בסנהדרין ל"ל לבדוק [4]אותו וכן שוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין בנותיהם לכהן ואין צריכין לבדוק. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא [5]: **אף מי שהיה חתום בערכי הישנה של ליפורי.** עיר סמוכה לציפורי שמה ישנה כדאמרינן בעירובין (דף עט.) כעיר הדשה שביהודה דהיינו עיר שמה הדשה כדכתיב (יהושע טו) גן ודשה: **בערכי.** שהיה כתוב בסדרי הדיינין שהיו רגילין ליתחם את הרחוים לדון שהיו מיוחסין וכותבין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הן שאין רגילין בני המקום לנטות דיין שאינו מיוחס: **באיסטרטיא של מלך.** בגמרא[6] מפרש לה: **גמ' מאי שנא בנשים דבדקינן.** כדקתני ד' אמהות ולא קתני ארבע אבות שיהו בודקין אביה ואבי אביה שלא היו ממזרים: **בערויות הוא דמגלו.** אין זו מגנה את זו בפסול יחוס אלא בזנות: **ואם איתא דאיכא כהו מילתא.** לפסול יוחסין לית ליה קלא: **אייתי נמי.** הכהנת אמאי לא הצריכוה לבדוק ביחוס בעלה ד' אמהות דילמא איכא מילתא בנשי משפחתו ביוחסין: **לא הוזהרו בשרות.** להנות לינשא לפסולין כגון חללי גירי וחרורי וכיון דלא הקפידא תורה עליהם ליוחסין רבנן נמי לא עבוד בהו מעלה לאלגלגיהו בדיקה ואפילו מחמת ממזרות ומתוקות אלא כי [7]איתמחיק איסורא ביה אבל לחשש ולמיבדק לא אלרגיהו: **שם שתים עשרה.** על כל זוג מוסיף לבדוק עוד אם למעלה: **שם עשרה.** על כל זוג של משנתינו מוסיף אמה של עליונה ואם אמה: מוקי

מצת כותי מותרת. פי' מותרת לאכלה בפסח ואין בה משום חשש דחימוץ ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח לחשוב שאכילתה חובה ולא הויא כקמחין ובציקות של עובדי כוכבים דקיימא לן (פסחים דף מ.) דאדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה נאחרונה וא"ת והא אמרי' (בפרקי דר"א פל"מ[8]) כל האוכל פת כותי כאילו אוכל חזיר[9] וי"ל הייט דווקא פת שהכותי לש ועושה בביתו אבל הטיפה שהכותי עושה בביתו של ישראל מותר[10] ונראה [11]הא דקאמר ואדם יוצא בה ידי חובתו הייט דווקא שיהא בנה כשר להכותה דא"כ אמאי נקט הכהנת אפילו היתה חללה נמי הוי בנה כשר לכהונה דבני ישראל מקוה טהרה לחללות[12]:

צריך שיבדוק אחריה ארבע אמהו'. פי' בקונט' בודקין משום חשש דממזרות ולא נהירא מדפריך גמ' ואיהי נמי תבדוק בדידיה ומשני לא התחברו כשרות לינשא לפסולים ומאי קאמר הא החברו לינשא לממזרים[13] דהא אפילו [מאן] דאמר לא החברו הייטו דווקא לינשא לחלל קאמר אבל לממזרים לא לכך צריך לומר דחשש דמתני' [14]הוא משום חללות אבל משום ממזרות לא שייך חשש כלל [15]דמכירין ישראל ממזרים שביניהם ומיהו אימה הא קתני לויה וישראלית מוסיפין עוד אחת ואי לא בדקי אלא בפסול חללות לויה וישראלית אמאי צריכין בדיקה כיון [16]דאתיה לוי או ישראל אי אפשר בשום ענין להיות בה פסול חללה שהרי לכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות וא"כ ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה[17] וי"ל דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות ואגב בדיקה דחללות בדקי נמי היכא דלא שייך אלא פסול ממזרות כגון לויה וישראלית אבל גבי איהי בליכא פסול חללות דלא הוחברו כשרות לינשא לפסולין לא צריך לבדוק משום ממזרות ור"ת כתב בספר הישר דהא דצריך לבדוק הייטו דווקא להכשיר בניהם א] לעבודה[18] אבל להאכילו בתרומה א"ל בדיקה כדאמר פ' האשה שנתאלמנה (כתובות דף כד.) אי כהן ומבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואין נאמן להשיאו אשה:

מין

המזבח בידוע שמיומחה הוא: **ולא מן הדוכן ולמעלה.** אם הועד עליו שעמד אצל הלויס בדוכן לשורר שיר: **ולא מן הסנהדרין ולמעלה.** אם נמנה בסנהדרין ל"ל לבדוק [1]אותו וכן שוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין בנותיהם לכהן ואין צריכין לבדוק. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא [2]: **אף מי שהיה חתום בערכי הישנה של ליפורי.** עיר סמוכה לציפורי שמה ישנה כדאמרינן בעירובין (דף עט.) כעיר הדשה שביהודה דהיינו עיר שמה הדשה כדכתיב (יהושע טו) גן ודשה: **בערכי.** שהיה כתוב בסדרי הדיינין שהיו רגילין ליתחם את הרחוים לדון שהיו מיוחסין וכותבין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הן שאין רגילין בני המקום לנטות דיין שאינו מיוחס: **באיסטרטיא של מלך.** בגמרא[3] מפרש לה: **גמ' מאי שנא בנשים דבדקינן.** כדקתני ד' אמהות ולא קתני ארבע אבות שיהו בודקין אביה ואבי אביה שלא היו ממזרים: **בערויות הוא דמגלו.** אין זו מגנה את זו בפסול יחוס אלא בזנות: **ואם איתא דאיכא כהו מילתא.** לפסול יוחסין לית ליה קלא: **אייתי נמי.** הכהנת אמאי לא הצריכוה לבדוק ביחוס בעלה ד' אמהות דילמא איכא מילתא בנשי משפחתו ביוחסין: **לא הוזהרו בשרות.** להנות לינשא לפסולין כגון חללי גירי וחרורי וכיון דלא הקפידא תורה עליהם ליוחסין רבנן נמי לא עבוד בהו מעלה לאלגלגיהו בדיקה ואפילו מחמת ממזרות ומתוקות אלא כי [4]איתמחיק איסורא ביה אבל לחשש ולמיבדק לא אלרגיהו: **שם שתים עשרה.** על כל זוג מוסיף לבדוק עוד אם למעלה: **שם עשרה.** על כל זוג של משנתינו מוסיף אמה של עליונה ואם אמה: מוקי

לינשא לפסולים. לחללין שמוחברים לישראל, ואע"פ שהכהן הוחבר בחללים, הכהנת לא הוחברו בחללים (יבמות מד.), לפסולי כהונה, גר חלל משוחרר, שהכהנים הוחברו על בנותיהם והם לא הוחברו עליהם מלשא אותן, אבל לפסולין שהתנשאו הפסולין הוחברו עליהן מלשא אותן, כגון ממזרין או נתינים, אף הנשים הוחברו עליהם, דהשתא הכהנת אשה לאיש כל עושים שבתורה, והכי אמרינן בגמרא (שם) בפרק יש מותרות (לעיל עג.).

ארבע בנשי ולא תני ד' אבות.

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ט מהלכות איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין רכב טוש"ע אה"ע סי' כ סעיף ג:
ב (מיי' שם הל' יט טוש"ע שם):
נא ג מיי' שם פ"ל הלכה כ (עור אה"ע סי' כ סע"ז):
נב ד מיי' פ"ט שם הלכה כ:
נג ה מיי' שם הלכה כא טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' כג וסי' כ סעי' ג:

מוסף תוספות

א. גזרו על סתן לפי שהיו מבטלין בנין ביהמ"ק בימי עזרא. תוס' גיטין י. ב. בתוס' שם ובתוס' הרא"ש כתוב: דמיירי בעיסה ישראל והכותי לש. ג. דהשווה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה. תוס' כתובות כד. ד"ה אבל. ד. דק"ל הנושא נשים בעבירה אסור עד שידור הנאה וכו'. שם.

מוסף רש"י

מצת כותי מותרת. בפסח לאכילה ולא חייבין משום החמיצה (גיטין י. וכעי"ז חולין ד.). **ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.** שהכותי קבוע תוכה לאכול מצה בלילה ראשונה, דכתיב (שמות יב) נערב תאכלו מצות, ואם יבא ולא אכל ערב נעשה (חולין ד.). משום חומת לילה הראשון שכולו חייב לאכול מצה המשתמרת, דכתיב נערב תאכלו מצות, ואפילו ידעינן בה דלא החמיצה לא נפקיב בה אלא אם כן עבד לה שימור לשם חומת מצה, דכתיב (שמות שם) ומרורים תאכלוהו, וכתיב בקיאין הן שלריכה להתמתר לשמה ועושין לה שימור (גיטין י.). **ורבי אליעזר אוסר.** אף בתחילה כל ימות הפסח דהסדינן לה שמא מחמיצין (שם). **לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות.** אין יודעין לשמרה ולהכמין כן שיאור לסודה, כן הכסיפו פניו אלא הכסיפו פניו (חולין ד.). **כל מצוה שהחזיקו בה כו'.** ובכלל שוטטין (חולין שם) מפרש דאמר ר"ש לאתוסי אחנא קמא אף מלה שהיא מדברי סופרים ואינה כתובה בתורה אם החזיקו בה המקיל עליהם (גיטין י.). **אין בודקין.** לענין יוחסין לישא אשה. **לא מן המזבח ולמעלה.** אם שימש במזבח אין צריך לבדוק לעולה הימנו, דאם לא היה ראוי לכהונה לא היו מניחין אותו לשמש, כדתנן במסכת מדות (פ"ב מ"ד) לשכת הגזית שם היו יושבים ב"ד מימסי כהונה ולויה, כל כהן שנמצא בו פסול כשהיה רוצה להתחנן לעבודה לוטש שחורים רוצה (שבועות ג.). **משוטרי הרבים.** דיינין בעלמא שאינן ממנין עשרים ושנים של סנהדרין קטנה (לקמן ע"ב). **לא הוזהרו בשרות.** כהנת, לינשא לפסולים. לחללין שמוחברים לישראל, ואע"פ שהכהן הוחבר בחללים, כהנת לא הוחברו בחללים (יבמות מד.), לפסולי כהונה, גר חלל משוחרר, שהכהנים הוחברו על בנותיהם והם לא הוחברו עליהם מלשא אותן, אבל לפסולין שהתנשאו הפסולין הוחברו עליהן מלשא אותן, כגון ממזרין או נתינים, אף הנשים הוחברו עליהם, דהשתא הכהנת אשה לאיש כל עושים שבתורה, והכי אמרינן בגמרא (שם) בפרק יש מותרות (לעיל עג.).

תורה אור השלם

1. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה:
דברים כה ה

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה צריך וכו' הייטו דוקא להכשיר בניהם לעבודה וכו'. נ"ב ע"ז ל"מ סי' כ' אות ד' ומהרש"ל מהרי"ט כתן:

תוס' ר"י הזקן

מתני'. ד' אמהות. שנים מצד האב ושנים מצד האם. **שהם שמנה.** כל אחת אמה עמה. [אמה ואם אמה] אמה ואם אמה, ובודקים שלא היו (טבאות) [ממזרות] או אחת מן הפסולות לקהל. **ואם אבי אמה.** של אשה זו שהוא נושא. ואמה. שהיא אם אם [אבין אמה. לויה וישראלית. וכהן בא לכנסה, שהעיבוד נמצא בהם יותר. מן המזבח. שאם התחיל לבדוק באמהות ונמצא שאבי אביה שפס במזבח אין צריך לבדוק באמותיו שאם לא היה מיחס לא היו מניחין אותו לעבוד. מן הדוכן. שהעידו עליו שעמד עם הלוים בדוכן לשורר שיר. אבל לנשיאות כפים לא דאית ליה אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסים בפרק האשה שנתארמלה (כתובות כד. כ). ולמאן דאית ליה מעלין אפילו מנשיאות כפים קאמר. [ולא מן הסנהדרין ולמעלה]. וכן אם נמצא שהיה מן הסנהדרין אין [צריך] לבדוק אמו. משיאין לכהונה. ואין צריכין בדיקה. ובגמ' מפרש [מ"ש תתני]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com